

Scentwork

scentwork
that makes sense

Kun palkka ei tule heti - miten rakennat kestävästä etsintäkäyttämisen

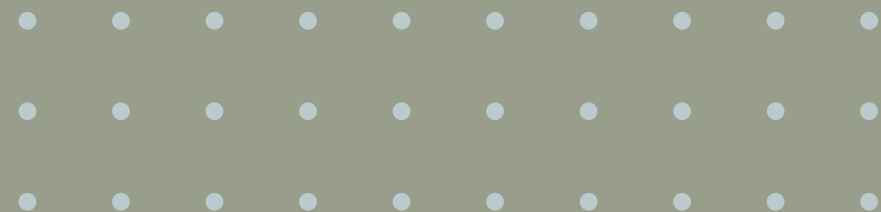
Miksi tämä on tärkeää?

Etsintä näyttää usein yksinkertaiselta:
koirahan vain etsii, löytää ja ilmaisee.

Mutta todellisuudessa tilanne muuttuu helposti, kun:

- palkka ei tulekaan heti (ylemmät koeluokat)
- ympäristö vaihtuu (yleistäminen)
- tilanne muuttuu koiran näkökulmasta (treenit vs. koe)

Siksi tätä pitää harjoitella erikseen.

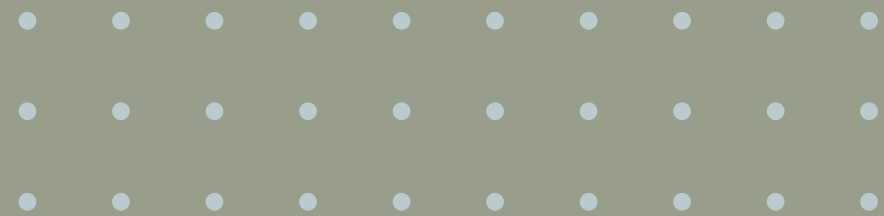
Mitä koira oppii?

Koira ei opi vain tehtävää.

Se oppii myös:

- milloin palkka tulee
- missä toimitaan
- kuinka kauan kannattaa jatkaa

Siksi harjoittelun rakenne vaikuttaa suoraan lopputulokseen.

Alussa käytetään jatkuvaa vahvistamista:

- jokaisesta onnistumisesta palkka
- nopea oppiminen, paljon onnistumisia, paljon vahvisteita
- tehtävät selkeitä koiralle

Tämä vaihe rakentaa perustan kaikelle myöhemmälle oppimiselle.

Kun käyttäytyminen alkaa olla varmaa:

- palkkioita / vahvisteita ei anneta enää joka kerta
- mukaan tulee vaihtelua
- koira alkaa työskennellä pidempään

Tämä vaihe rakentaa kestävyyttä.

Jos palkka poistuu liian nopeasti:

- latenssi kasvaa
- työskentely hidastuu
- virheet lisääntyvät
- koira alkaa kokeilla muuta / varioida käyttäytymistään
- sijaiskäyttäytymiset voivat lisääntyä
- motivaatio voi laskea

Kyse ei ole osaamisen puutteesta, vaan harjoittelun rakenteesta.

Koira ei siirrä oppimaansa automaattisesti uuteen paikkaan.

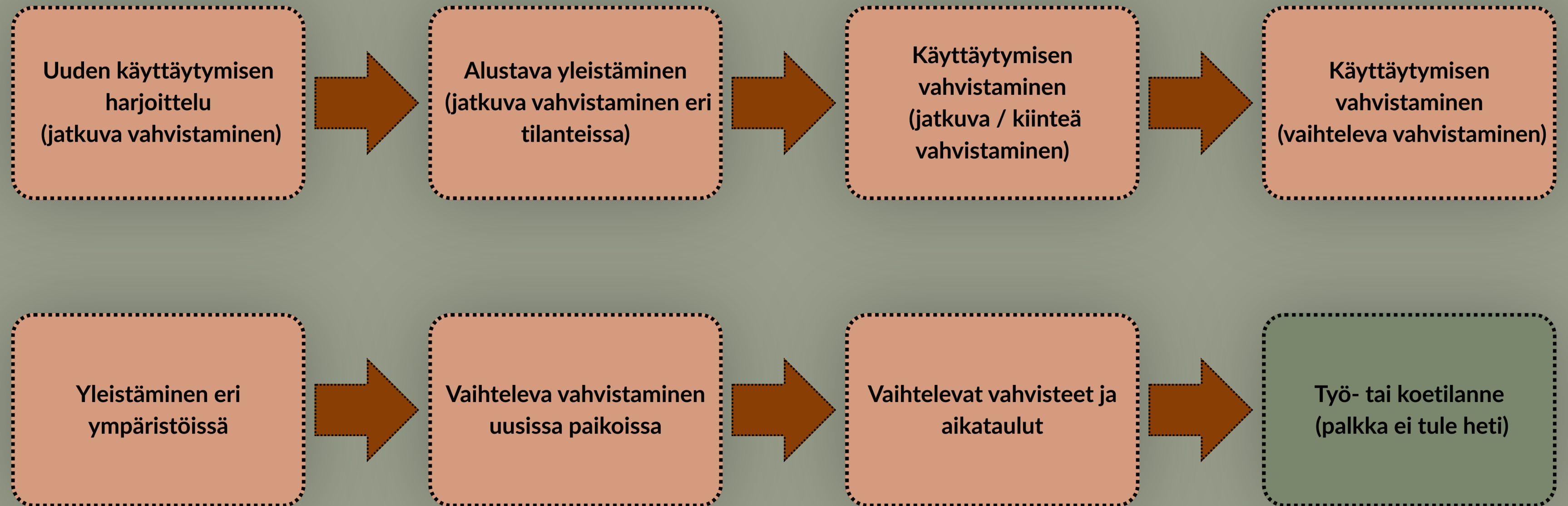
Siksi:

- sama tehtävä ei ole sama eri ympäristössä
- uusi paikka voi heikentää suoritusta
- tämä on normaalia

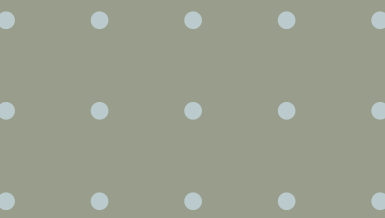
Yleistämistä pitää harjoitella, kaikissa oppimisen vaiheissa.

scentwork
that makes sense

Koulutuksen eteneminen kohti palkattomuutta

MITÄ TÄMÄ TARKOITTAÄ KÄYTÄNNÖSSÄ?

- Älä siirry liian nopeasti eteenpäin
- Pidä vahvistaminen riittävän vahvana
- Palaa tarvittaessa helpompaan vaiheeseen
- Harjoittele eri ympäristöissä

KÄYTTÄYTYMISEN KESTÄVYYS

Kaikki käyttäytyminen ei ole yhtä vahvaa.

Kestävyys näkyy siinä, kuinka hyvin koira:

- jatkaa ilman palkkaa
- kestää häiriöitä
- toimii uudessa ympäristössä

Tämä rakennetaan harjoittelutilanteissa.

KOETILANNE EI OLE SAMA KUIN TREENITILANNE

Kokeessa:

- palkka / vahvистeen saaminen viivästyy
- ympäristö on uusi
- tilanne voi kuormittaa
- olosuhteet ovat hallitsemattomia
- paine kasvaa

Siksi siirtymää pitää harjoitella.

Käytännön vinkkejä:

- Siirry satunnaistettuun vahvistamiseen asteittain. Vahviste ei tule joka löydöstä, mutta vaihdellen vahvisteaikataulun mukaisesti.
- Palkkaa erityisesti onnistuneen ja sinnikkään työskentelyn jälkeen - voit muuttaa suunnitelmaa ja palkata vaikeita suunnitelman mukaan aikonutkaan.
- Hyödynnä erilaisia vahvisteita ja vahvistamisen tapoja (kehuminen, kontakti, rutiinit, temput)
- Harjoittele myös siirtymätilanteita
- Ole valmis keskeyttämään oma suunniteltu harjoituksesi, jos koira ei pysty sillä kertaa parhaaseen suoritukseensa, tai se alkaa esittää merkkejä kuormittumisesta tai turhautumisesta (esim. ensimmäinen etsintä ja tarkennus kestää pitkään, näet jo ilmaisussa uupumista, heikompa käyttäytymistä, manipulointia tms.).
- Pidä palkkiot etsinnän jälkeen laadukkaina, jotta etsintä säilyy kannattavana. Muista myös sosiaalisen palkan (kehujen, taputtamisen / aplodien, temppujen) käyttäminen. Näitä kannattaa harjoitella arjessa ilman etsintäkontekstia - kehu koira hienosta istumisesta tai leikin yhteydessä käytät kehumista tms.
- Käytä esim. tekoälyn luomia valmiita lukusarjoja (VR2 = keskimäärin joka toinen toisto vahvistetaan mutta ei 1, 2, 1, 2, 1, 2 vaan satunnaisesti arvotussa järjestyksessä. VR3 = keskimäärin joka kolmas ilmaisu tuottaa palkkion jne).
- Seuraa koiran motivaatiota ja työskentelyä: jos työskentely heikkenee, palaa hetkeksi tiheämpään vahvistamiseen. Koira on paras indikaattori siitä miten harjoittelu / suoritus onnistuu. Seuraa siis sen käyttäytymistä - se kertoo milloin mennään liian pitkälle.

MUISTITILISTA

- Kaikkea ei tarvitse palkata, mutta jotenkin käyttäytymistä tulee vahvistaa
- Ympäristö vaikuttaa aina
- Käyttäytyminen ei siirry itsestään uusiin ympäristöihin ja paikkoihin
- Valmiskin suoritus vaatii ylläpitoa
- Loivenna treeni- ja koetilanteen eroa, jotta käyttäytyminen ei ala olla heikompaa siellä, missä vahvisteita on vähemmän saatavilla

Tavoite ei ole, että koira toimii vain treeneissä.

Tavoite on, että koira pystyy työskentelemään:

- erilaisissa ympäristöissä
- ilman välitöntä palkkaa
- säilyttäen motivaation

Tämä rakennetaan suunnitelmallisessa ja sopivaan tahtiin etenevässä harjoittelutilanteissa.

Vahvistamisen aikataulut:

1. Jatkuva (continuous) vahvistaminen CRF

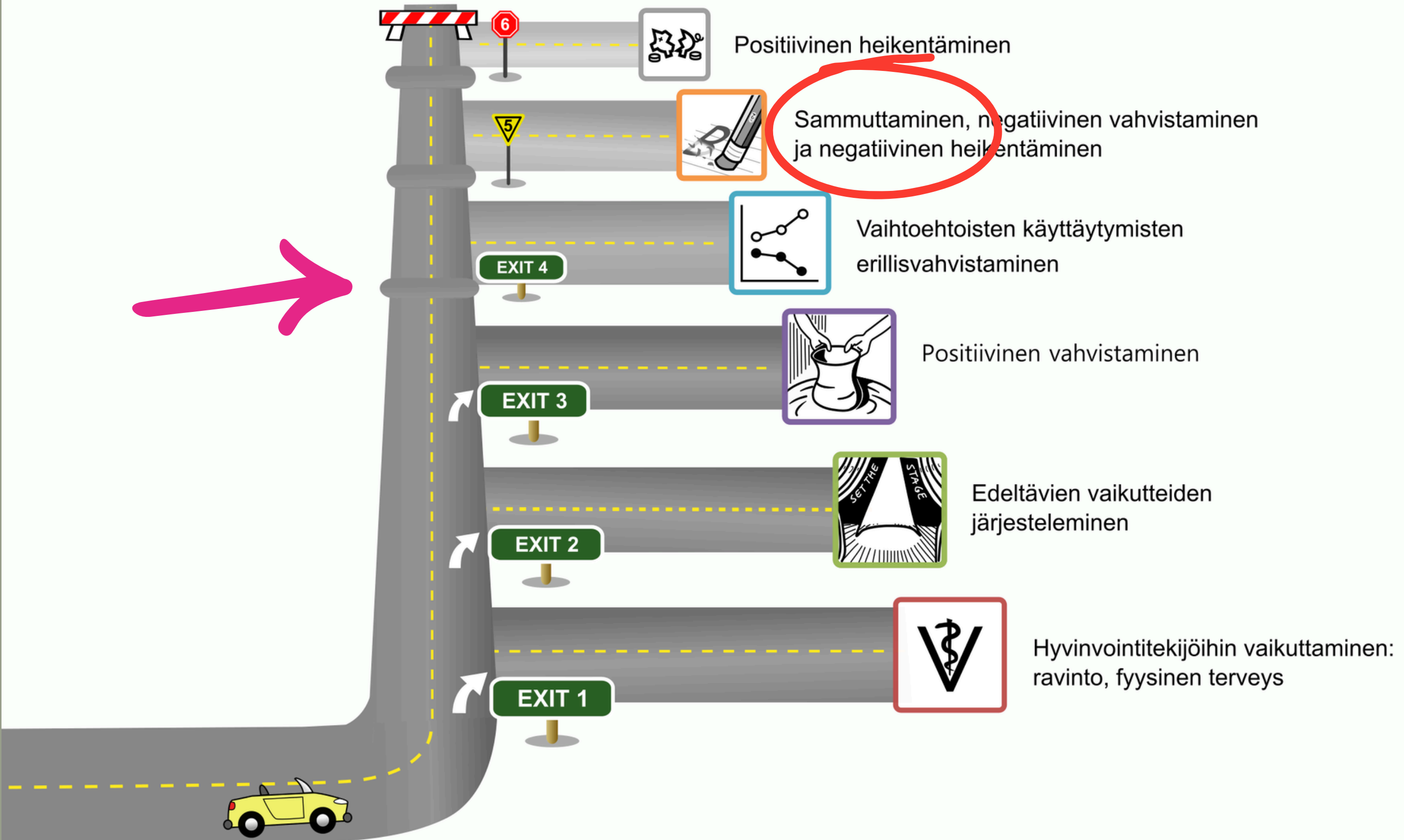
- Continuous reinforcement / jatkuva vahvistaminen tarkoittaa, että jokainen oikea käyttäytyminen palkitaan (esim. koira istuu ja saa joka kerta siitä vahvisteen). Tämä on nopein tapa opettaa uusi käyttäytyminen, erityisesti alussa, kun halutaan luoda vahva yhteys käyttäytymisen ja palkkion välille.

2. Osittainen (partial/intermittent) vahvistaminen

- Kun käyttäytyminen on opittu ja se on vahvaa (n. 80 % onnistumisia), siirrytään usein osittaiseen vahvistamiseen. Tämä tarkoittaa, että palkkio / vahviste ei tule aina, vaan satunnaisesti tai tiettyjen sääntöjen mukaan.
- Osittaiset aikataulut jaetaan kahteen kategoriaan:
  - Ratio (suhde)-aikataulut: perustuvat suoritusten määrään (esim. useampi kätkö alueella)
  - Interval (aika)-aikataulut: perustuvat aikaan (esim. etsinnän keston kasvattaminen)

Käyttäytymisen muuttamismenetelmien arvojärjestys

Positiivisin, vähiten rajoittava tehokas menetelmä

SAMMUMINEN

eläintenkoulutuksessa

mitä se on?

- Sammuminen tarkoittaa, että aiemmin vahvistettu käytös ei enää johda palkkioon.
- Käytöksen esiintyminen vähenee, kun se ei enää tuota toivottua lopputulosta.

huomaa nämä!

- Käytä alkuun tiheää vahvistamista, siirry vähitellen VR-aikatauluun.
- Pidä etsinnän vahvisteet toimivina ja motivoivina kyseiselle yksilölle.
- Ole tietoinen sammumisilmiöistä, älä tulkitse niitä 'tahalliseksi' käytökseksi.

huomaa nämä!

- Tue koiran tunnetilaa erityisesti tilanteissa, joissa palkkiota ei tule heti (sosiaalinen palkkio = harjoitellut kehuminen, temput, kehonkieli)

etiikka

- ennen sammumisen käyttämistä eläinten käyttäytymisen muuttamisessa tulisi käyttää useita muita menetelmiä (ks. edellinen sivu)

yhteenveto

- Sammuminen ei ole riskitöntä: se voi aiheuttaa tunnekuormaa, turhautumista tai jopa aggressiota.
- Kestoa käyttäytymiseen voi saada rakentamalla koulutushistoriaa, jossa käyttäytymistä on vahvistettu monipuolisesti.
- Paras yhdistelmä näyttää olevan: tiheä alkuvahvistaminen > VR-vahvistaminen > selkeät rutiinit (sos. vahvistaminen, selkeät palkkamerkit jne) > koirakolle toimivat vahvisteet.

SAMMUMINEN

yhteenveto

- Sammuminen on myös yksi käyttäytymisen muuttamisen menetelmä. Päästäkseen haluttuun lopputulokseen on oltava hyvinkin johdonmukainen ja tiedostettava mahdolliset “sudenkuopat” mitä sammuminen voi tuoda mukanaan. On myös tiedettävä mitä sammumiseen liittyviä ilmiöitä on. Hyvä on myös tiedostaa, että muitakin keinoja on käytettävissä sammumisen sijaan (esim. vaihtoehtoisen käyttäytymisen vahvistaminen, kun koira haukkuu ei toivotusti sen sijaan, että käytettäisiin sammumista (=totaalista huomiotta jättämistä)).
- Käyttämällä systemaattista vahvistamisaikataulutusta ja etenemällä maltillisesti voimme välttää käyttäytymisen (etsintäketjun käyttäytymisen) sammumista.
- Kun koira pysyy optimistisena, se on valmis työskentelemään pidempään, kestävämmiin ja sitkeämpiin saadakseen vahviteen.
- Välttääksemme sammumista etsinnän yhteydessä (tilanteissa missä palkkion saanti on viivästetty), harjoittelu on suunniteltava (vahvisteaikataulut, suunnitelmat miten toimia jos tapahtuu X).
- Sammumista voi ilmetä myös tiedostamatta, tahattomasti - vaikka keston lisäämisessä käyttäytymiseen.

scentwork
that makes sense

SAMMUMINEN

Ilmiö	Selitys
Sammumispurkaus	Käyttäytyminen voimistuu tilapäisesti ennen kuin se alkaa heikentyä.
Spontaani palautuminen	Käytös palaa hetkellisesti myöhemmin, vaikka sammuminen olisi tapahtunut.
Resurgenssi	Vanha käyttäytyminen voi ilmaantua uudelleen, kun uusi käytös ei enää toimikaan.

Lisää luettavaa / kuunneltavaa:

- Jari Parkkisenniemen luennot sammuttamisesta Eläinlähöinen-palvelussa (maksullinen palvelu)
- Jirka Vierimaa
  - <https://jirkavierimaa.fi/miten-sinnikkytta-opitaan/>
- Become a Professional Dog Trainer
  - <https://becomeaprofessionaldogtrainer.com/articles/trainingbehavior/learning-theory-science/learning-theory-operant-learning>
- MacNaul & Neely (2017)
  - [A Review of Differential Reinforcement without Extinction](#)
- Differential Reinforcement Without Extinction: A Review of the Literature (Trump et al., 2019/2020)
  - https://www.researchgate.net/publication/336430448_Differential_reinforcement_without_extinction_A_review_of_the_literature

Lähteet:

Jari Parkkisenniemen luento 12/25 "motivaatio katosi, turhauma tuli?"